

The Putin Predicament: Problems of Legitimacy and Succession in Russia

Bo Petersson
Stuttgart: Ibidem-Verlag 2021
200 sidor. ISBN 9783838210506

Recenserad av **Mats Öhlén** [universitetslektor i statsvetenskap, Högskolan Dalarna, maoh@du.se]

Det har skrivits ett stort antal böcker om Ryssland under Putin. Även om dessa är mycket relevanta börjar en viss mättnad infinna sig i »Putin-litteraturen». Budskapet tenderar att bli detsamma. Därför är den nya boken *The Putin Predicament* av Bo Petersson (Malmö universitet) ett välkommet tillskott. Den fastnar inte vid det vi redan känner till utan lyfter en mer angelägen fråga: Vilka planer finns för ett Ryssland efter Putin och hur hanteras frågan med att finna en efterträdare?

Ordet »predicament» betyder ungefär dilemma eller trångmål och det är en träffande beskrivning för den situation Putin och Ryssland befinner sig i. Som författaren själv skriver: »Putin, born in 1952, is certainly not getting any younger. Things may happen along the way as they are prone to do in life (...). This is the Putin predicament: It is time for him to go, but there is no one in sight to succeed him» (s. 17). Denna avsaknad av efterträdare är ingen slump utan är ett direkt resultat av det faktum att legitimeringsstrategierna har uteslutande fokuserat på Putin som person.

Bokens teoretiska ramverk relaterar tydligt till detta dilemma. Det bygger på Max Webers tre typer av legitim auktoritet: den legal-rationella, den traditionella och den karismatiska. Den mest problematiska är den karismatiska auktoriteten eftersom den bygger helt och hållet på ledarens popularitet. Så fort ledarens karisma börjar falna kan legitimiteten för hela systemet kollapsa. Detsamma gäller om ledaren skulle avlida. Det är inte helt förvånande denna auktoritetstyp som präglar Putins Ryssland. Enligt Weber måste auktoritet »rutiniseras» för att bli bestående och i den

ryska kontexten blir detta extra knepigt. Putin har en enastående förmåga att bygga upp en nästintill mytologisk bild av sig själv som Rysslands räddare och beskyddare. Men paradoxalt nog blir också detta hans (eller Rysslands) stora problem. Genom att legitimiteten knyts till Putins person blir det helt enkelt svårt för en efterträdare att ta över.

Bokens målsättning är att söka förklara hur Putin kan ha behållit sin popularitet under så lång tid samt att diskutera vilka dilemman som följer med Putins dominans och vad detta innebär för framtiden. Fokus ligger på tiden efter 2012 eftersom det var från denna tidpunkt som frågan om succession blev alltmer påträngande. Bokens material är hämtat ifrån den officiella hemsidan för Rysslands president och består av tal, uttalanden, presskonferenser och intervjuer. Dessutom används data från det oberoende opinionsinstitutet *Levada center*.

Boken tar avstamp i Putins kanske största kris: de stora regimkritiska protesterna som ägde rum 2011. Det var efter dessa som ett narrativ systematiskt byggdes upp om att landet är hotat och att Putin står upp mot USA:s världshegemoni. Det var dock först i och med annekteringen av Krim och kriget i östra Ukraina 2014 som Putins popularitet ökade starkt. Det var också i detta skede som den politiska legitimiteten i det nutida Ryssland konsolideras i sin totala centrering på Putins personliga popularitet. Förtroendet för det politiska systemet i övrigt är fortsatt lågt.

Boken lyfter fram vilken central roll olika myter har spelat för att bygga upp Putins karismatiska legitimitet. En myt handlar om att Ryssland är ämnat att vara en stormakt, en annan om Rysslands tendens att hamna i perioder av kaos (*smuta*) och en tredje handlar om Rysslands förmåga att resa sig ur askan och komma tillbaka efter kaotiska perioder (fenix-mytten). Till detta kan läggas en fjärde myt om »den gode tsaren» som står på folkets sida mot landets korrumpierade elit. Alla dessa mytbildningar har exploaterats för att lyfta fram Putin som nationens räddare och beskyddare. Eftersom Putin själv aldrig varit någon uttalad ideolog eller representerar någon särskild ideologi blir denna mytbildning extra viktig. En annan strategi för legitimitet som lyfts fram är »othering». Måltavlan har varierat något över tid men gradvis har USA och »västvärlden» växt fram som den huvudsakliga »andre». Bilden är att Ryssland (läs Putin) står rak i ryggen och försvarar sig mot västs konspirationer. Boken lyfter fram såväl interna som externa utmaningar som Putin och Ryssland har konfronterats med: ekonomiskt missnöje, protester mot korruption, Alexei Navalnyjs anti-Putin rörelse och coronakris. Dessa utmaningar har hanterats på olika sätt men en röd tråd genom detta är att Putin ständigt lyfts fram som en garant för fortsatt stabilitet och skydd mot »destabilisering» ifrån väst. Här har mytbildningarna som nämndes ovan spelat en central roll.

Men låt oss återgå till frågan som ställdes i början: vilka planer finns när det gäller succession efter Putin? Bokens kanske mest intressanta kapitel handlar om denna fråga. Olika postsovjjetiska republiker lyfts fram som möjliga modeller; främst Kazakstan där den långlivade ledaren Nazarbajev dragit sig tillbaka till ett nationellt

råd utan att släppa den reella makten helt.¹ Slutsatsen blir dock att det inte verkar finnas någon plan. Efter ändringen av konstitutionen finns nu möjlighet för Putin att sitta kvar som president till 2036, i praktiken på livstid. Problemet med succession skjuts alltså på framtiden samtidigt som Putin, vars image har byggt på ungdomlig energi och handlingskraft, blir allt äldre.

Vad kan vi då säga om denna bok? Den är mer aktuell än någonsin eftersom den lyfter fram svårigheten för ett land som har förlitat sig helt och hållet på legitimiteten hos en enda person. Bokens styrka kan därmed sägas vara att den höjer blicken och ställer rätt frågor. Den använder också en enkel och rättfram teoretisk verktygslåda. Till bokens nackdel skulle kunna nämnas att den stundtals tenderar att bli ensidig. Det är ingen tvekan om att detta är en seriös undersökning av en person med djupa kunskaper om Ryssland men detta smala fokus på presidentens egna uttalanden gör boken något begränsad. Om detta hade kompletterats med intervjuer med nyckelpersoner runt Putin hade det kanske gett mer förståelse för *varför* Ryssland har hamnat i detta läge och vilka planer som finns. Vad säger Putin själv då om detta dilemma? Han säger inte särskilt mycket men det ryktas om att han personligen följer ett forskningsprojekt i Ryssland som kan förlänga mänskligt liv. Om detta blir framgångsrikt är »Putin's predicament» löst med ett enkelt piller. Framtiden får utvisa om så blir fallet.

¹ Efter oroligheterna i Kazakstan i januari 2022 förlorade Nazarbajev inflytande. Därmed kan sannolikt Kazakstans modell avskrivras som förebild för Ryssland.